

Verkkolukutaitoa voi ohjata

Kaisu Sallasmaa & Sisko Sallama

Missä asiakas kohtaa informaatiolukutaidon? Miten informaatiolukutaitoa voisi markkinoida? Näitä kysymyksiä pohdittiin Informaatiolukutaito-ryhmän syksyn 2013 seminaarissa. Tarkastelukohteena olivat rajapinnat, joissa IL ja asiakas kohtaavat. Case-esityksissä kerrottiin opiskelijan ja informaation tiedonhaun ohjauskeskusteluista, Finna-hakupalvelun käyttäjälähtöisyyden periaatteista, Terkko Navigator -palvelusta sekä toiminnallisuudesta ja dialogisuudesta tiedonhankinnan opetuksessa. Seuraavassa kerrotaan tarkemmin keynote-puhujan Carita Kiilin esitelmästä.

Koulutuksen urbaanilegendat

Kasvatustieteilijä Carita Kiili aloitti esittelemällä koulutuksen urbaanilegendoja: Opiskelijat ovat diginatiiveja, jonka ansiosta he rakentavat taitavasti tietoa teksteistä, äänistä ja kuvista. Opiskelijat ovat multitaskaajia, jotka kykenevät tekemään monta asiaa yhtä aikaa. Opiskelijat kouluttavat itse itsensä, koska kaikki tietämisen arvoinen löytyy netistä.

Missä määrin nämä legendat pitävät paikkansa? Kiili vertasi diginatiiveja perhosiin, jotka pyyhkiävät informaatiosta toiseen. He reagoivat nopeasti aina uuteen eteen ilmestyvään ”kukkaan”. Näin ollen näillä perhosilla on hauras tietorakenne, koska he siirtyvät koko ajan tiedosta toiseen eivätkä malta pysähtyä.

Osa diginatiiveista on taitavia multitaskaajia ja he pystyvät siirtymään sujuvasti mediasta tai tehtävästä toiseen. Mutta vaativien ajatteluprosessin kanssa on toisin. Kenenkään aivot eivät kykene suorittamaan useita haastavia ja ajattelutyötä vaativia tehtäviä yhtä aikaa.

Opiskelijat viettävät aikaa niiden asioiden parissa, joista he pitävät ja näissä asioissa voidaan sanoa, että kouluttavat itse itsensä. Mutta mikä on heille parasta ja hyödyllisintä? Opiskelijoilla ei ole asiantuntemusta päättää siitä, mitä he eivät tiedä ja mitä heidän pitäisi oppia.

Internetlukemisen ohjaaminen

Miten lukiolaiset saadaan pysähtymään tiedon äärelle ja vahvistamaan informaatiolukutaitoaan? Carita Kiilin mukaan tehtävänannolla on suuri merkitys. Tehtävänanto kertoo mistä näkökulmasta aihetta tai ongelmaa tulee lähestyä ja sen avulla voidaan siten myös tukea opiskelijoiden internetlukemista. Kiilin mukaan seuraavan tyyppisillä tehtävänannoilla voidaan ohjata internetlukemista.

Tehtävien tulisi haastaa opiskelijoita ajattelemaan. Opiskelijoille pitäisi antaa esimerkiksi seuraavanlaisia tehtäviä: kiistanalaisen aiheen tutkiminen, ongelmanratkaisutehtävät, päätöksentekoa vaativat tehtävät sekä erityyppisten ja eri näkökulmista kirjoitettujen internetsivustojen sisältöjen vertailu.

Tehtävien tulisi ohjata syvälliseen informaation työstämiseen. Muuten käy niin, että opiskelijat vain toistavat löytämäänsä tietoa. Hyödyllisimpiä ovat tehtävät, joissa edellytetään useiden internetlähteiden yhdistämistä: tekstin, äänen, kuvan ja liikkuvan kuvan sekä lisäksi löydetyn yhdistämistä omaan aikaisempaan tietoon. Tärkeää olisi siis laatia sellaisia tehtäviä, joihin ratkaisu ei löydy yhdestä lähteestä.

Verkkolukemisen tyylit vaihtelevat

Tehtävien tulisi myös rohkaista ja mahdollistaa opiskelijoita kehittämään ajatuksiaan yhdessä muiden kanssa. Kiilin tutkimuksen mukaan yhdessä lukeminen tuki syvällistä sisältöjen tarkastelua. Opiskelijoiden yhdessä lukemisen tavat kuitenkin vaihtelivat: Osa rakensi tietoa aktiivisesti yhdessä. Osa taas suosi yksilöllisempää lukemistapaa, siten että ryhmässä jokainen luki hiljaa itsekseen.

Myös kirjaston koulutuksissa ja tiedonhankinnan ohjaamisessa olisi hyödyllistä tehdä internetlukemisen vaatimuksia näkyväksi. Internetlukemisesta on tulossa lisätietoa. Carita Kiili on kirjoittamassa aiheesta kirjaa yhdessä Leena Laurisen kanssa.

Kiilin puheenvuoro herätti taas ajattelemaan sitä mistä asiakkaita meille korkeakoulukirjastoihin tulee ja mitä he mahtavat osata tullessaan. Seminaarin esitykset ovat luettavissa: <http://www.stks.fi/asiakirjat/koulutustenmateriaalit/materiaalit-informaatiolukutaito>

Tietoa kirjoittajista

*Kaisu Sallasmaa, informaatikko
Metropolia Ammattikorkeakoulun
Kirjasto- ja tietopalvelut
email. kaisu.sallasmaa@metropolia.fi*

*Sisko Sallama, informaatikko
Tampereen yliopiston kirjasto
email. sisko.sallama@uta.fi*